FORMELE ŞI FUNCŢIILE CITATULUI ÎN POEZIA POSTMODERNĂ ROMÂNEASCĂ*

CARMEN POPESCU
Universitatea din Craiova

1. ***Introducere***

Postmodernismul poetic românesc propune strategii citaţionale complexe şi consistente. Citatul are aici diverse funcţii retorice şi stilistice şi poate juca rol de metaforă, metonimie, silepsă, fiind de regulă refuncţionalizat ironic şi parodic. Cercetarea de faţă îşi propune: 1) să evalueze funcţiile comunicative ale citatului în contextul poeticii postmoderniste; 2) să determine consecinţele structurale ale grefei intertextuale în textura poemelor care înglobează citatul; 3) să contrasteze uzul standard (ştiinţific) al citatului cu uzul literar (poetic).

2. ***Cadrul teoretic***

Citatul poate fi abordat: (1) ca forma paradigmatică a intertextualităţii (Kristeva 1969, Barthes 1977, Compagnon 1979, Genette 1982, Riffaterre 1979a, 1979b), dar şi (2) *în sine*, ca „oratio obliqua" sau ca o formă de discurs raportat. În cadrul celei de a doua abordări diferenţiem între analiza propriu-zisă a discursului (cf. Rosier 1999 pentru o sinteză a problemei) şi analiza filozofică (logică, semantică), ilustrată prin Davidson (1984), Clark, Gerrig (1990), Cappelen, Lepore (1997, 2003, 2007), Recanati (2001) etc.

De fapt, cele două perspective ar trebui conciliate şi combinate, ţinând cont de premisa „dialogică" a teoriei intertextualităţii, dar şi de implicaţiile lor puţin diferite. Abordarea enunţiativă sau polifonică (din perspectiva discursului raportat) pare să fie logic supraordonată abordării intertextuale, în sensul că anumite ocurenţe-ecou, prea banale sau anodine, nu sunt cu uşurinţă numite intertext, în timp ce intertextul citaţional, înţeles ca „prezenţă efectivă a unui text în altul" (Genette 1982: 8) va fi calificat fără probleme şi ca re-enunţare (Compagnon 1979), ca vorbire indirectă etc. Când sursa citatului este literară sau culturală, cadrul teoretic de analiză a citatului care se impune în mod firesc este intertextualitatea. Când sursa este strict lingvistică, rămânem în câmpul mai general al „eterogeneităţii enunţiative" (cf. Authier-Revuz 1984).

Ca mod al referinţei intertextuale, citatul este prototipul, reperul cel mai evident. Antoine Compagnon îl numea "operator trivial al intertextualităţii" (1979: 4). Produs al dialogismului inerent culturii şi limbajului, intertextualitatea "evidenţiază noţiunile relaţionalităţii, ale interconexiunii şi ale interdependenţei în viaţa culturală modernă" (Allen 2000: 5).

* Această cercetare este finanţată prin grantul CNCSIS *Postmodernismul poetic românesc. O perspectivă semio-pragmatică si cognitivă*, contract nr. 75/19-01-2009, coordonator: prof. dr. Emilia Parpală Afana.

BDD-V870 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:33 UTC)

Falsul citat şi citatul alterat nu au un comportament lingvistic diferit de al citatului „autentic". Majoritatea cercetătorilor sunt de acord că opoziţia între discursul citat real şi cel inventat este irelevantă. „Orice citare exploatează o textură străină, fie că acea citare este reală sau imaginată" (Diepeveen 1993: 15). Numai prin apelul la dimensiunea pragmatică citatul fictiv ar putea contribui la clarificarea problematicii literarităţii. Analizând citatul inventat la Cervantes si în forma arabă *hadith*, Hutchinson arată că, atunci când sunt „citate" discursuri inexistente, acestea devin aproape pure funcţii ale discursurilor care citează, păstrându-şi totuşi statutul lor exogen (un statut fictiv) prin convenţia atribuirii, ca şi prin oricare alte fenomene interne (e.g. stilistice) care separă cumva discursul citat de discursul care citează (Hutchinson 1988: 153).

În citatul fictiv, se citează de fapt gestul, acţiunea de a cita, împreună cu cerinţele pragmatice care îi sunt asociate; sau, am putea spune, doar forma citatului standard este folosită, pentru diverse scopuri comunicative. Citatul inventat îşi produce propriul pre-text, făcând ca ceea ce este citat/reprezentat să fie simultan cu discursul care citează. Această modalitate „neserioasă" de a cita exploatează o serie de trăsături care sunt inerente şi în citarea „normală", care deja include o parte de simulare (cf. Recanati 2001). Conform teoriei demonstrative a citatului, demonstraţiile aparţin unei familii de activităţi non-serioase care includ exersarea, jocul, interpretarea şi prefăcătoria. (Clark, Gerrig, 1990: 766). Multe efecte ludice şi „borgesiene" sunt obţinute, în corpusul studiat, prin simularea citatului eronat sau lipsit de onestitate (dacă reperul este citatul ştiinţific).

2.1. Tipologii aproximative

Criteriile de definire a citatului (aşa cum le-am putut infera) sunt diferite, de la un autor la altul, astfel încât şi tipologiile rezultate vor fi diferite. Am sintetizat în tabelul de mai jos o parte din aceste criterii, adăugând şi propriile mele disocieri. Astfel, am delimitat, după tipul sursei, citatul *lingvistic* (discurs raportat) de citatul *cultural* (intertext). După comportamentul semantic şi sintactic, citatul poate fi: direct, indirect, mixt şi pur:

> „Să presupunem că Alice enunţă (1). Ea poate fi corect citată prin oricare dintre (2)-(4):
> (1) Viaţa e greu de înţeles.
> (2) Alice a spus: «Viaţa e greu de înţeles». (citat *direct*)
> (3) Alice a spus că viaţa e greu de înţeles. (citat *indirect*)
> (4) Alice a spus că viaţa «e greu de înţeles». (citat *mixt*)
> (5) «Viaţa e greu de înţeles» este o propoziţie. (citat *pur*)"
>
> (Cappelen, Lepore 1997: 430−431)

Am considerat că citatul „pur", utilizat nu pentru a raporta un alt discurs, ci pentru a vorbi despre expresii lingvistice, poate fi caracterizat şi ca „metalingvistic" şi echivalat cu „autonimia". De asemenea, am indicat în tabel în ce fel dihotomia „închis" vs. „deschis" (Recanati 2001) s-ar putea suprapune peste distincţiile lui Cappelen şi Lepore.

Alte posibile delimitări ar privi citatul *explicit* vs. citatul *implicit* (aluzia); citatul *literal* vs. citatul *amplificat/distorsionat* (parodic, cel mai adesea). Bineînţeles, problema literalităţii este extrem de complicată − în fapt, orice recontextualizare generează şi resemantizare, după cum demonstrează, prin *reductio ad absurdum*, borgesianul *Pierre Menard, autor al lui Quijote* (Borges 1972: 69-82). Chiar şi atunci când semnificantul materialului citat rămâne nealterat, semnificatul va fi într-o măsură mai mare sau mai mică afectat; tocmai *écart*-ul semantic este interesant din punctul de vedere al dialogismului intertextual.

BDD-V870 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:33 UTC)

<table>
<tr><td rowspan="2">1. După tipul sursei</td><td colspan="3">citat lingvistic (discurs raportat)</td></tr>
<tr><td colspan="3">citat cultural (intertext)</td></tr>
<tr><td rowspan="4">2. După comportamentul semantic şi sintactic (Cappelen, Lepore 1997)</td><td>citat direct</td><td>închis</td><td rowspan="4">Recanati (2001)</td></tr>
<tr><td>citat indirect</td><td>închis</td></tr>
<tr><td>citat mixt</td><td>deschis</td></tr>
<tr><td>citat pur [metalingvistic, autonimie]</td><td>închis</td></tr>
<tr><td rowspan="4">3. După raportul intertextual</td><td colspan="3">explicit vs implicit (aluzie)</td></tr>
<tr><td rowspan="3">literal vs. modificat: trunchiat, amplificat/distorsionat (parodic)</td><td colspan="2">alterare la nivelul semnificantului</td></tr>
<tr><td rowspan="2">alterare la nivelul semnificatului</td><td>resemantizare prin recontextualizare</td></tr>
<tr><td>falsă literalitate (sindromul Pierre Menard)</td></tr>
<tr><td colspan="2" rowspan="3">4. După efectele stilistice şi retorice</td><td colspan="2">citatul ca metaforă intertextuală</td></tr>
<tr><td colspan="2">citatul ca metonimie</td></tr>
<tr><td colspan="2">citatul ca silepsă</td></tr>
</table>

2.2. Citatul ca procedeu poetic

În contexte poetice, citatul poate genera multistratificare (complexitate structurală, de palimpsest), multivocalitate (voci în alternanţă, dialogism, polifonie), dar şi „nivele de sens poliizotopice care trebuie să fie interrelaţionate de receptor” (Plett 1991: 10). Dacă în proza literară modernă (şi în special în roman) inserţia citatului ca procedeu de regulă nonliterar (ştiinţific, academic) a fost destul de rapid asimilată, în poezie substituirea aluziei (mai vagă, mai „poetică” prin definiţie, poate chiar mai interactivă) prin reproducerea literală a unui material preexistent mai mult sau mai puţin recognoscibil a fost simţită de la început ca subversivă. Două studii relativ recente au adâncit această problemă, ambele cu aplicaţie la poezia modernistă americană: Gregory (1996) subliniază în ce fel citatul angajează o problematică a autorităţii culturale, iar Diepeveen vede în citatul poetic modernist atracţia către „textura idiosincratică” şi „conţinutul neparafrazabil” (1993: 15−16). Cu aplicaţie asupra poeziei lui Nichita Stănescu, Ioana Em. Petrescu a făcut distincţia între „citatul lexicalizat”, care poate fi supus unor modificări de ordin gramatical sau a unor mutaţii de sferă semantică, şi „citatul tematic”, „funcţionând ca termen de referinţă în dialogul pe care poezia modernă îl poartă cu universul poetic al epocilor trecute.” (1981: 31). Acesta din urmă este fără îndoială intertextul în forma lui paradigmatică.

Pentru că am în vedere un corpus de poezie postmodernă, prezenţa copioasă a citatului ar trebui justificată prin trăsăturile caracteristice acestei poetici. Dintre acestea, relevantă mi se pare „lipsa profunzimii” („depthlessness” − Jameson 1991: 68), în sensul că toate procesele până atunci secrete sau discrete ale producerii poetice, inclusiv logica „citaţională”, intertextuală, sunt aduse la suprafaţă. Deopotrivă relevantă pentru această discuţie este şi distincţia între hipotaxă şi parataxă prin care un alt teoretician sintetizează contrastul între

BDD-V870 © 2010 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:33 UTC)

modernism şi postmodernism (cf. Hassan 1987: 90−91). Problema profunzimii şi cea a ierarhiei, deja puse în criză de modernism, îşi găsesc aşadar ipostazieri radicalizate în postmodernism.

Varianta autohtonă de postmodernism, aşa cum a fost configurat de promoţia ‘80, este o „poezie semiotică” (Parpală Afana 1994), o poezie care a absorbit principiile teoriei şi le reproduce sau le transcodează poetic. În acest model, intertextualitatea este o componentă importantă şi, în cadrul acesteia, citatul de diverse tipuri (fidel, infidel, ironic, pseudo-citat): „Pentru fiecare text particular cititorul trebuie să sesizeze dacă citatul are autonomie faţă de structura profundă, caz în care funcţionează ca o figură de stil, sau dacă e inserat în structura profundă, devenind metaforă producătoare de sens” (*Ibidem*: 72).

3. *Citatul − grefă discursivă cu efecte metalingvistice şi metapoetice*

În poezia postmodernă românească, citatul „pur” sau metalingvistic este destul de bine reprezentat. În această situaţie, materialul aşezat între ghilimele este în acelaşi timp *întrebuinţat* şi *menţionat* (conform distincţiei logice între „uz” şi „menţiune”). În acelaşi timp, generează aşa-numita conotaţie/modalizare autonimică. Citatul este, de altfel, „principalul nostru instrument metalingvistic” (Cappelen, Lepore 2007: 1). Ghilimele şi italicele (uneori scrierea cu majuscule, cu litere îngroşate, sau alte strategii grafic-iconice de a atrage atenţia asupra cuvintelor) accentuează uzul auto-reflexiv al limbajului.

Propoziţii şi fragmente „citate” care nu par să poată fi atribuite cuiva în particular sunt folosite ca elemente de construcţie a sensului poetic şi totodată comentate în seria de poeme *Oglinda la zid* de Radu Andriescu*:*

(1) ***„E prima oară când scriu la ora cinci dimineaţa”***
e o frază cu care mă simt tentat să comit un fals literar
şi toţi care mă cunosc ştiu că aş fi prea leneş pentru aşa ceva [...]
(Andriescu 1992: 18)

(2) *Sunt în căutarea unei* ***„voci poetice”*** (*Ibid.*: 22)

Aici ghilimele sunt în acelaşi timp folosite pentru menţionare şi pentru ironie.

Tratat ca şi când ar fi un singur cuvânt (un nume), citatul rămâne misterios pentru cititor în ceea ce priveşte sursa sau contextul enunţării anterioare, ca în următorul poem (fără titlu) de Mihai Ignat:

(3) *Am treizeci şi trei de ani.*
Mi-e frică de moarte.
Nu cred în noroc dar norocos am fost
întotdeauna.
Locuiesc într-un apartament cu două
camere şi nicio paralelă nu trece
prin bucătăria mea.
Ciudăţenia asta nu vine singură
ci împreună cu: ***„zgomotele din vecini***
îmi completează biografia”. (Ignat 2006: 9)

Cititorul poate suspecta, de pildă, auto-citatul, dar tocmai încălcarea convenţiilor citării „normale” sugerează că, pentru poet, alte lucruri sunt mai importante decât elementele obişnuite (mai precis, agentul enunţării şi sursa exactă) pe care avem tendinţa să le căutăm

BDD-V870 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:33 UTC)

când ne confruntăm cu grefa discursivă. Polifonia generată de prezenţa citatului poate conduce, în plus, la „multiplicarea şi ambiguizarea viziunii" (Zafiu 2000: 247).

În anii 90, tinerii scriitori români se pregăteau să experimenteze direct deziluziile democraţiei. Ideea că mult visata şi greu obţinuta libertate de exprimare ar putea fi prin ea însăşi eliberatoare pentru discursul poetic s-a dovedit a fi doar o altă pre-concepţie „doxică", după cum rezultă din poemul *Curriculum vitae* de Letiţia Ilea:

(4) *scriu deci **„dumnezeu. biserică. negru. înger"***
uite cum îmi dau iluzia libertăţii aceste cuvinte
n-ar fi apărut acum câţiva ani şi ce dacă
n-o să intru cu asta în istoria literaturii [...] (Ilea 1999: 8)

Această înseriere de „parole in libertà" ilustrează *reificarea* limbajului: când cuvintele sunt astfel *expuse* în afara unui context viu, îşi pierd capacitatea de a referi şi de a semnifica. Odată cu dispariţia cenzurii politice, cuvintele „periculoase" nu mai sunt interzise (şi deci, nici subversive); sunt înapoiate "proprietarilor" de drept, doar că acum sunt lipsite de sens (sau cel puţin de acel surplus de sens pe care chiar contextul politic li-l împrumuta). Subiectul/locutorul este liber să le enunţe, să le pună pe hârtie, dar este (încă) incapabil să le confere un context viu şi autentic. Oricum, aceste cuvinte n-ar mai putea avea aceeaşi forţă ilocuţionară în noii parametri ai instituţiei literare. Cuvintele „în libertate" sunt aici cuvinte goale.

4. *Citatul doxic. „Vocea" clişeului*

Clişeul este proiectat ca „discurs anonim al Celuilalt", ca „joc citaţional" (Amossy, Rosen 1982: 21), împrumut şi ecou al unei instanţe impersonale numite *doxa* (Amossy 2002). „Doxa" este un concept ambivalent, care deţine un sens pozitiv (sau neutru) dar şi unul negativ. Semnificaţia de bază, cu trimitere la Aristotel („opinie", „credinţă", în contrast cu *episteme*, adevărata cunoaştere) a fost mai apoi complicată prin denunţarea maliţioasă a lui Flaubert („idées reçues") şi din nou reevaluată de către analiştii contemporani ai discursului care-i recunosc rolul fundamental în construcţia discursului. Bineînţeles, la autorii români postmoderni latura negativă este de preferinţă adusă în atenţie. A „cita" clişee şi stereotipuri în poezie, a le împrumuta o voce, delimitându-le prin ghilimele vizibile sau invizibile sau prin italice ar putea constitui un mijloc puternic de a le exorciza forţa de impact ideologică. Linda Hutcheon (1997) a identificat ca o trăsătură dominantă a postmodernismului înclinaţia ironică şi parodică de a de-doxifica reprezentările.

Ţinte privilegiate ale reenunţării ironice sunt aici nu doar clişeele literare (caz în care parodia funcţionează ca o forţă inovatoare, cum susţineau formaliştii ruşi), ci şi acele mostre de „înţelepciune" colectivă care au modelat copilăria poeţilor, acum denunţate ca ideologie dăunătoare evoluţiei individului. În poemul *Xilofonul* de Simona Popescu, educaţia este percepută ca un fel de spălare a creierului sau chiar dresaj.

(5) *ce vrei să faci*
ce vreau să fac
pe ce lume trăieşti
pe ce lume trăiesc
când o să-ţi vină mintea la cap
când o să-mi vină mintea la cap
nici o supă nu ştii să faci vai de bărbatul tău
vai de bărbatul meu
dacă o fi vreunul care să te ia

BDD-V870 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:33 UTC)

dacă o fi vreunul care să mă ia
vai de capul tău
vai de capul meu (Popescu 2004: 31)

Mesajele opresive de la educatori, părinţi, adulţi în general, sau pur şi simplu un fel de instanţă impersonală, sunt inserate ca o voce puternică în dialogul internalizat care configurează noua reţea a subiectivităţii.

În exemplul (5) întrebările retorice adresate de o enigmatică voce doxică sunt reluate ca ecou de către locutorul poetic, dar cu înlocuirea de rigoare a pronumelui: eul îşi asumă toate judecăţile negative, subscriind, cel puţin la nivelul structurii superficiale, la punctul de vedere al celuilalt locutor, investit cu autoritate (dar nu si cu legitimitate) Disocierea ironic-sarcastică de discursul străin este foarte marcată. Îngânarea interpelărilor adulte poate sugera un comportament excesiv de obedient, probabil ca un mecanism de apărare, şi este o dovadă a introiectării forţate a normei, semnalând în acelaşi timp distanţarea critică (repetiţia este foarte adesea o marcă de ironie). Nu se utilizează semne grafice pentru a evidenţia vocea celuilalt, deşi în alte părţi poeta recurge masiv la italice şi ghilimele. Ceea ce ar mai putea fi evocat aici este obiceiul supărător al copiilor de a îngâna cuvintele celorlalţi cu scopul de a ironiza şi poate de a comunica inapetenţa lor de a lua parte la acea conversaţie. Discursul adulţilor este în acelaşi timp împropriat şi anulat prin repetarea batjocoritoare.

5. *Citatul ca procedeu (macro)structural în opera Simonei Popescu*

În cazul Simonei Popescu, se poate vorbi despre o autentică „metodă" citaţională, modelată după uzul ştiinţific al referinţelor cu funcţie persuasivă. Intertextul citaţional nu este aici doar un procedeu punctual, activ la nivel microstructural, ci o strategie macrostructurală care ne justifică să invocăm chiar repere arhitextuale care au ca principiu ordonator înserierea citatelor: este vorba în primul rând de *cento*[1]-ul antic (dar şi de satira menippee) şi de colajul avangardist.

Dacă Julia Kristeva proclamase că intertextualitatea a înlocuit intersubiectivitatea (1969: 113), putem spune că, în cazul unor postmoderni precum Simona Popescu, relaţiile intertextuale se redimensionează, dimpotrivă, ca relaţii interpersonale, ca întâlniri cu alteritatea (şi nu o ciocnire oarbă de texte şi fragmente de coduri, aşa cum considerau tel-queliştii). În acelaşi timp, deschiderea generoasă spre discursuri străine şi lipsa de complexe în a cita cumva „fără măsură" sugerează o funcţie aparte a citatului (pe fondul, desigur, al mentalităţii şi al poeticii postmoderne): funcţia de a oferi o alternativă şi un catharsis la „anxietatea influenţei" (Bloom 1973) care minează, dar şi reglează raporturile cu precedenţa scripturală. Pentru Simona Popescu, citatul nu este doar coprezenţa textelor, el este şi o modalitate de a semnala prezenţa vie a Celuilalt: „Foamea şi setea pentru Celălalt Viu" (Popescu 2006: 280).

În virtutea includerii copioase de fragmente şi excerpte alografe, se poate vorbi de un mod de compoziţie *coral*. Intertextul ca principiu *poietic* (şi nu doar poetic) îşi găseşte aici deplina ilustrare. Fireşte, în cazul volumului *Lucrări în verde. Pledoaria mea pentru poezie* (2006), citatele sunt argumente în cadrul pledoariei, sunt *topoi*-i pe care oratorul îşi bazează *inventio*, conform canoanelor retoricii. În acelaşi timp, observăm că şi în volume anterioare care, cel puţin prin tematică, s-ar subordona modelului liric al producerii, citatul (lingvistic şi

[1] Vezi gr. kenton, lat. cento-nis („mantie făcută din petice"); termenii desemnau un poem compus în întregime din versuri împrumutate de la autori clasici şi recombinate astfel încât să susţină o temă nouă. De exemplu, *Cento Nuptialis*, un poem comic al lui Ausonius, alcătuit din fragmente extrase din opera lui Vergilius.

BDD-V870 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:33 UTC)

cultural) are o prezenţă semnificativă, „amenințând”, în aparenţă, poeticitatea. Elevii sunt invitaţi să-şi spună părerea despre vis, iar răspunsurile lor sunt incluse, ca ready-mades, în amplul poem *Noapte sau zi* (1998). În *Plicty* (în Popescu 2004: 36-66) sunt incluse, de asemenea, perspectivele unor „subiecţi” din cei mai diverşi (cu indicarea vârstei şi a profesiei acestora).

Aceste forme de citat lingvistic (discurs raportat) sunt puse pe acelaşi plan cu citatele culturale. Rezultă un fel de nivelare, tipic postmodern, dar cu rădăcini în avangardism, scriitură de care autoarea este foarte ataşată. Efectul va fi, desigur, de relativizare a registrelor, de „înnobilare” a discursului anodin şi cvasianonim, cotidian, dar şi de demitizare a culturii „înalte”, în contextul căreia citatul înseamnă întotdeauna autoritate.

Fără a folosi metoda falselor atribuiri, Simona Popescu exploatează, în „epopeea” livrescă *Lucrări în verde*, resursele citatului academic, care îi serveşte intenţiilor argumentative. Fiind vorba despre o pledoarie pentru poezie, orientarea persuasivă este primordială. Autoarea nu renunţă însă nici la libertăţile jocului literar, astfel încât nu se simte obligată să furnizeze întotdeauna, în notă, sursa exactă, mulţumindu-se doar cu numele autorului.

Cât despre posibile scopuri şi motivaţii ale acestor trimiteri abundente, ele sunt deopotrivă etice şi euristice: „vocile” integrate ca rezultat al unor interviuri reale (deşi informale) sunt invocate pentru că autoarea doreşte să-şi estompeze prezenţa în faţa alterităţii. Poeta este un „orchestrator” ospitalier, iar diversele strategii intertextuale sunt subordonate cultului prieteniei, proclamat în toate cărţile Simonei Popescu. Pe de altă parte, are nevoie de pluriperspectivism pentru a trata adecvat şi cu acurateţe tema pe care o are în vedere: plictiseala − în *Plicty*, visul − în *Noapte sau zi*, poezia şi lectura poeziei − în *Lucrări în verde*.

6. *Concluzii*

Principalele funcţii ale citatului în contextul postmodernismului poetic sunt funcţia euristic-argumentativă şi funcţia estetică. Cu privire la dimensiunea dialogic-interdiscursivă, discursul citat este tratat fie ca un *obiect* (reificat, prezentat, expus) – intertextualitatea în sensul poststructuralist, fie ca o *voce*, o manifestare a alterităţii, implicând polifonie şi intersubiectivitate.

Dacă la început putem fi înclinaţi să considerăm strategia citaţională în poezie ca o excepţie „teratologică” la citatul „normal”, ajungem să observăm, după lectura atentă a unui corpus reprezentativ, că uzul poetic al discursului raportat nu este cu totul nerelevant pentru comportamentul standard al citatului. Nu diferă radical de acesta (cel puţin, nu la nivelul semantic sau sintactic). Totuşi, la nivel pragmasemantic prezenţa discursului străin în contextul poetic solicită un alt tip de „consum”. Cititorului i se pretinde, într-un fel, să aprecieze utilizarea inovatoare şi subtilă a unei maniere aparent „nepoetice” de a comunica sensul poetic; în acelaşi timp, el va reacţiona în continuare conform suspendării voluntare a neîncrederii, confirmând astfel ontologia literară a textului care încorporează citatul.

Efectele constructive par să primeze asupra celor deconstructive: remodelarea literarităţii în conformitate cu nevoi expresive genuine pare să fie mai importantă decât subminarea formelor tradiţionale de poeticitate.

Guvernat în acelaşi timp de norme lingvistice şi de „normele” licenţei poetice, citatul în context poetic postmodern testează limitele literarităţii, dar numai cu scopul de a întări, în consecinţă, ideea unui statut special al comunicării literare. Vocaţia cititorului constă în a testa şi a confirma eficacitatea estetică a acestei tehnici.

BDD-V870 © 2010 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:33 UTC)

SURSE

Andriescu, Radu, 1992, *Oglinda la zid*, Iaşi, Editura Canova.
Ignat, Mihai, 2006, *Klein spuse Klein*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.
Ilea, Letiţia, 1999, *Chiar viaţa*, Piteşti, Editura Paralela 45.
Popescu, Simona, 1998, *Noapte sau zi. Poem*, Piteşti, Editura Paralela 45.
Popescu, Simona, 2004, *Juventus şi alte poeme*, Piteşti, Editura Paralela 45.
Popescu, Simona, 2006, *Lucrări in verde sau pledoaria mea pentru poezie*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.

BIBLIOGRAFIE

Allen, Graham, 2000, *Intertextuality*, London & New York, Routledge.
Amossy, Ruth, Elisheva Rosen, 1982, *Les discours du cliché*, Paris, Éditions Cedes et Sedes réunis.
Amossy, Ruth, 2002, „Introduction to the Study of Doxa", *Poetics Today*, vol. 23, nr. 3, Fall, p. 369−394.
Authier-Revuz, Jacqueline, 1984, „Hétérogénéité(s) énonciative(s)", *Langages*, Volume 19, p. 98−111.
Barthes, Roland, 1977, *The Death of the Author*, în *Image, Music, Text*, Tr. Stephen Heath, New York, Noonday, p. 142−148.
Bloom, Harold, 1973, *The Anxiety of Influence. A Theory of Poetry*. New York, Oxford University Press.
Borges, Jorge Luis, 1972, *Moartea şi busola*, traducere de Darie Novăceanu, Bucureşti, Editura Univers.
Cappelen, Herman, Ernie Lepore, 1997, „Varieties of quotation", *Mind*, nr. 106, p. 429−450.
Cappelen, Herman, Ernie Lepore, 2003, „Varieties of quotation revisited", *Belgian Journal of Linguistics*, nr. 17, p. 51−75.
Cappelen, Herman, Ernest Lepore, 2007, *Language Turned on Itself. The Semantics and Pragmatics of Metalinguistic Discourse*, Oxford, Oxford University Press.
Clark, Herbert H., Richard J. Gerrig, 1990, „Quotations as demonstrations", *Language*, nr. 66 (4), p. 764−805.
Compagnon, Antoine, 1979, *La seconde main ou le travail de la citation*, Paris, Éditions du Seuil.
Davidson, Donald, 1984, *Inquiries into Truth and Interpretation*, Oxford, Oxford University Press.
Diepeveen, Leonard, 1993, *Changing Voices. The Modern Quoting Poem*, University of Michigan Press.
Genette, Gérard, 1982, *Palimpsestes. La littérature au second degré*, Paris, Éditions du Seuil.
Gregory, Elizabeth, 1996, *Quotation and Modern American Poetry. "Imaginary Gardens with Real Toads*", Houston, Texas, Rice University Press.
Hassan, Ihab, 1987, *The Postmodern Turn. Essays in Postmodern Theory and Culture*, Columbus, Ohio Uuniversity Press.
Hutcheon, Linda, 1997, *Politica postmodernismului*, traducere de Mircea Deac, Bucureşti, Editura Univers.
Hutchinson, Steven, 1988, „Counterfeit Chains of Discourse: A Comparison of Citation in Cervantes' *Casamiento/Coloquio* and in Islamic *Hadith*", *Cervantes: Bulletin of the Cervantes Society of America*, nr. 8, 2, p. 141−158.
Jameson, Fredric, 1991, *Postmodernism, or The Cultural Logic of Late Capitalism*, Durham, Duke University Press.
Kristeva, Julia, 1969, *Sémeiotikè* : *recherches pour une sémanalyse*, Paris, Éditions du Seuil.
Parpală-Afana, Emilia, 1994, *Poezia semiotică. Promoţia 80*, Craiova, Editura Sitech.
Petrescu, Ioana Em., 1981, *Tehnica citatului în poezia lui Nichita Stănescu*, *Limbă şi literatură*, seria II, *Modalităţi de interpretare a textului literar*, Sighişoara, 1979, Bucureşti, p. 25-31.
Plett, Heinrich (ed.), 1991, *Intertextuality*, New York, de Gruyter.
Recanati, François, 2001, „Open Quotation", *Mind*, nr. 110, p. 637−687.
Riffaterre, Michael, 1979a, „La syllepse intertextuelle", *Poétique*, nr. 40, p. 496−501.
Riffaterre, Michael, 1979b, „Sémiotique intertextuelle: L'Interprétant", *Revue d'Esthétique*, nr. 1−2, p. 128−150.

BDD-V870 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:33 UTC)

Rosier, Laurence, 1999, *Le discours rapporté: histoire, théories, pratiques*, Paris, Editions Duculot.
Zafiu, Rodica, 2000, *Naraţiune şi poezie*, Bucureşti, Editura All.

The Forms and Functions of the Quotation in Romanian Postmodern Poetry

Quotation is a prototypical mode of intertextual reference. It has also been discussed from a linguistic and logical-philosophical perspective, primarily as an instance of reported speech/represented discourse.

A corpus of postmodern Romanian poetry reveals truly innovative quotation strategies. Here, quotation is a building block of the poetic meaning, at a micro-structural level, or at the macro-structural one (as with Simona Popescu, considering that her *Green Care Work or My Plea for Poetry* is almost a postmodern *cento/collage*). Direct, indirect, open, mixed or ironically distorted quotations are some varieties displayed by the corpus in question. The quoted discourse is both *used* and *mentioned* and it generates autonymic connotation and enunciative heterogeneity.

Quotation practices have meta-linguistic and meta-poetic effects. With respect to the dialogic/interdiscursive dimension, the quoted discourse is treated either as an *object* (reified, displayed, exhibited), according to intertextuality in the poststructuralist account, or as a *voice*, a manifested *other*, generating polyphony, dialogism, intersubjectivity. The most important functions of the quoted material in the corpus under scrutiny appear to be the argumentative/heuristic function (moulded after that of the scientific quotation) and the aesthetic one (quotation as a stylistic device).

BDD-V870 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:58:33 UTC)